

Nr 73.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1929 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till folkskoleseminarierna jämte i ämnet väckta motioner, dels ock vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till småskoleseminarierna jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.).

1:o). I den till riksdagen den 4 januari 1929 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1929/1930 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, med åberopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, punkten 179, föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition angående vissa anslag till folkskoleseminarierna, beräkna dels den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående posten: Folkskoleseminarierna till oförändrat belopp 1,804,000 kronor, dels en minskning av den i samma anslag ingående posten: Stipendier för elever vid folkskoleseminarier, nu 217,500 kronor, med 17,500 kronor till 200,000 kronor, dels ock till anordnande av studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier ävensom av en preparandkurs vid folkskoleseminariet i Luleå för budgetåret 1929/1930 ett extra reservationsanslag av 59,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avläten, den 15 februari 1929 dagtecknad proposition, nr 121, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen att dels besluta, att folkskoleseminariet i Strängnäs skall från och med läsåret 1929/1930 successivt nedläggas ävensom att efter utgången av samma läsår folkskoleseminariet i Luleå skall vara anordnat såsom ett enkelseminarium, dels minska den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående posten: Folkskoleseminarierna, nu 1,804,000 kronor, med 34,000 kronor till 1,770,000 kronor, dels minska den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående posten: Stipendier för

Inskränkningar i folkskoleseminarieorganisationen jämte fyra i ämnet väckta motioner.

elever vid folkskoleseminarier, nu 217,500 kronor, med 17,500 kronor till 200,000 kronor, dels, vid bifall härtill, minska det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna, nu 2,021,500 kronor, med 51,500 kronor till 1,970,000 kronor, dels ock till anordnande av studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier ävensom av en preparandkurs vid folkskoleseminariet i Luleå anvisa för budgetåret 1929/1930 ett extra reservationsanslag av 59,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sist omnämnda statsrådsprotokoll.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels en inom första kammaren av herr *Oscar Olsson* väckt motion (I: 254), däri hemställts, att riksdagen måtte dels besluta, att folkskoleseminarierna i Strängnäs och Skara skola från och med läsåret 1929/1930 successivt nedläggas ävensom att efter utgången av samma läsår folkskoleseminariet i Luleå skall vara anordnat som ett enkelseminarium, dels ock i övrigt besluta i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *G. Sederholm* m. fl. (I: 259) och den andra inom andra kammaren av herr *C. Jonsson* i Eskilstuna m. fl. (II: 401), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag i vad det avser nedläggande av folkskoleseminariet i Strängnäs;

dels ock en inom andra kammaren av herr *E. Hage* m. fl. väckt motion (II: 398), vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts i proposition nr 121 gjorda framställning om att efter utgången av läsåret 1929/1930 förändra folkskoleseminariet i Luleå från ett dubbelseminarium till ett enkelseminarium.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras yrkanden anförda skälen får utskottet hänvisa till vederbörande motioner.

I Sverige finnas för närvarande femton statliga folkskoleseminarier, av vilka åtta äro dubbelseminarier och sju enkelseminarier; av dessa sistnämnda hava två var sin ettåriga kurs för studenter. Dubbelseminarierna äro: Uppsala (manliga elever), Linköping (manliga elever), Lund (manliga elever), Göteborg (manliga elever), Karlstad (manliga elever), Falun (kvinnlige elever), Umeå (kvinnlige elever) samt Luleå (samseminarium så till vida, att i parallellavdelningen halva antalet elever är kvinnliga). Enkelseminarierna äro: Stockholm (kvinnlige elever samt studentklass), Strängnäs (manliga elever), Växjö (manliga elever samt studentklass), Kalmar (kvinnlige elever), Landskrona (kvinnlige elever), Skara (kvinnlige elever) samt Härnösand (manliga elever). Antalet avgångsklasser är alltså 25, varav 15 $\frac{1}{2}$ med manliga elever och 9 $\frac{1}{2}$ med kvinnliga elever. Detta under förutsättning att

ifrågavarande organisation upprätthålles i full utsträckning. Så är emellertid för närvarande icke förhållandet. En sedan flera år konstaterad överproduktion av lärarkrafter har nödvändiggjort vissa inskränkningar.

Den organisation, som förelåg läsåret 1922/1923, inrymde 10 dubbelseminarier (däri inräknade seminarierna i Skara och Landskrona, vid vilka extra parallellavdelningar då upprätthölls) och 5 enkelseminarier samt 6 studentkurser; den var således, med utgångspunkt från ett elevantal per klass av 30, anpassad för en årlig utexamination av omkring 900 lärare. Från och med läsåret 1923/1924 hava emellertid åtgärder årligen vidtagits för inskränkning av lärarproduktionen, så att denna, med den intagning i första klassen, som uppehållits under läsåren 1926/1929, beräknas nedbragt till omkring 400 lärare årligen. Inskränkningssåtgärderna hava efter hand erhållit allt större omfattning. Från att i början hava berört allenast vissa extraordinära anordningar, studentkurser, privata seminarier och extra parallellavdelningar, hava inskränkningarna från och med budgetåret 1926/1927 måst utsträckas även till de mera fasta delarna av seminarieorganisationen. Sålunda har under vart och ett av de tre sista budgetåren ingen nyintagning av elever i första klassen förekommit vid fem av de åtta ordinarie dubbelseminarierna. Av organisatoriska skäl hava sistberörda inskränkningssåtgärder icke kunnat varje år knytas till samma dubbelseminarier utan måst fördelas på olika seminarier. Budgetåret 1926/1927 drabbades första klassen i parallellavdelningarna vid seminarierna i Uppsala, Linköping, Falun, Karlstad och Umeå av indragning. Läsåret 1927/1928 kom turen till första klassen av parallellavdelningarna vid seminarierna i Lund, Luleå, Linköping, Falun och Karlstad. Läsåret 1928/1929 indrogs första klassen av parallellavdelningarna vid seminarierna i Göteborg, Lund, Luleå, Uppsala och Umeå. Genom dessa indragningssåtgärder har man kommit därhän att under innevarande budgetår varje dubbelseminarium har endast 6 klassavdelningar utom Göteborgsseminariet, som arbetar med 7 avdelningar. Under vart och ett av ifrågavarande tre budgetår hava vidare uppehållits endast två studentklasser, förlagda till seminarierna i Stockholm och Växjö. Till minskande av utexaminationen har slutligen elevantalet i första klassen, som redan budgetåret 1925/1926 nedsattes från 30 till 25, sänkts till 20 för vart och ett av budgetåren 1926/1929 utom vad angår studentklasserna, där antalet elever utgjort 25.

Alla dessa åtgärder hava hittills endast haft provisorisk karaktär. Frågan om en definitiv inskränkning av seminarieorganisationen har emellertid i flera år varit under övervägande. I 1926 års statsverksproposition antydde dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, att utvecklingen på ifrågavarande område måhända kunde komma att nödvändiggöra nedläggande av ett seminarium, varvid han i första hand tänkte sig, att seminariet i Skara, som hade bristfälliga lokaler, skulle komma ifråga. Skolöverstyrelsen upp tog sedermera denna fråga till närmare undersökning. Redan år 1926 ansåg sig överstyrelsen kunna fastslå, att seminarieorganisationen vore för vid,

men fann det icke då tillrådligt att några mera bestående inskränkningar vidtoges. På uppdrag av Kungl. Maj:t verkställde överstyrelsen därefter en ingående utredning rörande lärarbehovet och seminarieorganisationens omfattning, vilken utredning framlades i juni 1927.

I denna utredning har överstyrelsen gjort vissa beräkningar, som äro särskilt betydelsefulla för bedömande av frågan, huruvida och i vilken omfattning en bestående inskränkning av seminarieorganisationen bör äga rum. Överstyrelsen har nämligen på grundval av det föreliggande materialet ansett sig kunna fastställa storleken av den folkskollärarkår, som vid en fullt utbildad organisation av folkskoleväsendet erfordras, till omkring 15,500 lärare. För upprätthållande av denna lärarstock är det enligt överstyrelsens beräkningar nödvändigt, att den normala årliga lärarproduktionen utgör 575 lärare. Med utgångspunkt från denna sistnämnda siffra och under förutsättning, att elevantalet per klass bestämmes till 25 — ett antal, som överstyrelsen av pedagogiska skäl finner önskvärt såsom maximum — kommer överstyrelsen till det resultatet, att seminarieorganisationen bör omfatta 23 avgångsklasser ($23 \times 25 = 575$). Då den nuvarande organisationen, bortsett från de senare årens tillfälliga inskränkningar i fråga om nyintagningen av elever vid vissa dubbelseminarier, inrymmer 25 avgångsklasser (8 dubbelseminarier [= 16 avgångsklasser] + 7 enkelseminarier [= 7 avgångsklasser] + 2 studentkurser [= 2 avgångsklasser]), kunna alltså två av dessa klasser slopas. Överstyrelsen föreslår ock, att så måtte ske. Med hänsyn till önskvärdheten att uppehålla fördelningen av manliga och kvinnliga lärare i proportionen 3 : 2, anser överstyrelsen indragningen böra genomföras så, att $1\frac{1}{2}$ manlig och $\frac{1}{2}$ kvinnlig avdelning nedläggas, varefter skulle återstå 14 manliga och 9 kvinnliga avdelningar.

Vad beträffar frågan om vilka seminarier indragningen bör drabba, har skolöverstyrelsen i berörda utredning kommit till det resultatet, att seminariet i Strängnäs bör nedläggas samt parallellavdelningen vid folkskoleseminariet i Luleå upphöra.

Seminariet i Skara är visserligen även enligt överstyrelsens mening mest ö gynnsamt ställt i lokalhänseende, men genom ett nedläggande av detta seminarium skulle den kvinnliga ungdomen i Väst-Sverige berövas möjligheten att inom eller i närheten av sin hemtrakt erhålla seminarieutbildning, och med hänsyn härtill anser överstyrelsen seminariet i Skara böra bibehållas. För ett nedläggande av seminariet i Strängnäs anser överstyrelsen det förhållandet tala, att sistnämnda seminarium saknar något utpräglat rekryteringsområde. Den manliga ungdom i Mellan-Sverige, som hittills sökt sig till Strängnässeminariet, kan utan större olägenhet anlita Uppsala- eller Linköpingsseminariet samt i någon mån även seminariet i Karlstad. Ett särskilt skäl för överstyrelsen att föreslå Strängnässeminariets indragning är, att härigenom staten undgår de avsevärda kostnader, som eljest skulle bliva nödvändiga för att åt detta seminarium anskaffa nya bättre lokaler.

Till stöd för förslaget i denna del har ytterligare anförts, att, om staten, såsom överstyrelsen i annat sammanhang ifrågasatt, komme att helt övertaga småskollärrinneutbildningen, Strängnäs lämpade sig såsom förläggningsplats för ett dubbelseminarium för utbildning av småskollärrinnor, vilket seminarium då kunde taga i anspråk de genom folkskoleseminariets indragning ledigblivna lokalerna. I fråga om förslaget att indraga parallellavdelningen i Luleå har från överstyrelsens sida framhållits, att de tre Norrlandsseminarierna årligen utexaminerade 125 lärare, vilket överstyrelsen anser för mycket. Överstyrelsen beräknar, att en årlig utexamination av 100 lärare kan fylla behovet för dessa landsdelars vidkommande. Till de genom parallellavdelningens i Luleå indragning lediga lokalerna anser överstyrelsen med fördel kunna förläggas det statliga småskoleseminarium, som nu uppehålls i Murjek och vars lokalförhållanden anses ogynnsamma och kräva förbättring.

Yrkandet på indragning av seminariet i Strängnäs och parallellavdelningen i Luleå har överstyrelsen sedermera vidhållit i förnyade framställningar i ämnet under åren 1927 och 1928. Såsom ett ytterligare skäl att från och med läsåret 1929/1930 skrida till en definitiv begränsning av seminarieorganisationen har överstyrelsen i sin senaste hemställan framhållit, att ett fullföljande av de tillfälliga begränsningarna av lärarutbildningen på samma sätt som hittills skulle medföra en minskning av klassavdelningarnas antal vid vissa dubbelseminarier till 5, något som anses synnerligen olägligt med hänsyn till möjligheterna att kunna utnyttja de befintliga lärarkrafterna och övningsskolavdelningarna. Överstyrelsens plan är nu denna. För läsåret 1933/1934, vars lärarbehov bör vara bestämmande för intagningens omfattning läsåret 1929/1930, kan antalet erforderliga lärarkrafter uppskattas till omkring 500, en siffra, som av överstyrelsen för säkerhets skull reduceras till 470. Indragas seminariet i Strängnäs och parallellavdelningen i Luleå från och med budgetåret 1929/1930, återstå, såsom nämnt, 23 intagningsklasser. I dessa bör elevantalet för sistnämnda budgetår bestämmas till 25, vad angår de båda studentklasserna, och till 20 för de övriga. Intagningen kommer då att omfatta $(21 \times 20 + 2 \times 25 =)$ 470 elever och alltså motsvara det lärarbehov, som skulle föreligga läsåret 1933/1934. Under budgetåret 1930/1931 kan man, om så anses nödvändigt, ånyo skrida till tillfälliga indragningar av första klassen i parallellavdelningarna vid vissa dubbelseminarier, men i stället bör klassnumerären då kunna höjas till 25.

Departementschefen har anslutit sig till detta skolöverstyrelsens förslag. Han framhåller emellertid, att det av åtskilliga skäl är ytterst vanskligt att taga ställning till spørsmålet om en definitiv inskränkning av seminarieorganisationen. Vad som enligt departementschefens mening gör ett ståndpunktstagande svårt, är dels den osäkerhet, som vidlåder de framlagda beräkningarna, dels betänkligheterna mot att nedlägga gamla bildningsinstitutioner, som vuxit sig in i den bygd, där de haft sitt säte, dels de

olägenheter, som genom indragningarna komme att tillskyndas vederbörande kommuner och befattningshavare, dels ock slutligen den omständigheten, att frågan om småskoleseminariernas framtida organisation, vilken fråga onekligen hörde nära samman med den förevarande, icke kunnat av Kungl. Maj:t föreläggas 1929 års riksdag.

Å andra sidan betonar departementschefen, att det icke är sund ekonomi utan fastmera slöseri att uppehålla en organisation, som med till visshet gränsande sannolikhet kan betecknas såsom för vid, och att det vidare icke kan för den lärarkår, som har sin verksamhet vid seminarierna, vara annat än i hög grad olägligt att år efter år hållas i ovisshet om sitt framtida öde. Då nu den myndighet, som äger den mest ingående kännedomen om och den bästa överblicken över hithörande förhållanden, upprepade gånger och efter noggranna undersökningar funnit sig kunna taga på sitt ansvar att föreslå indragning av en och begränsning av en annan utbildningsanstalt på detta område, och därtill sista gången gjort gällande, att ett fortsättande på provisoriernas väg skulle medföra allvarliga organisatoriska olägenheter, så har det syntts departementschefen icke kunna försvaras att längre undanskjuta ett avgörande.

Departementschefen har jämväl biträtt överstyrelsens förslag i så måtto, att han anser indragningsåtgärderna böra drabba seminariet i Strängnäs och parallellavdelningen i Luleå. Därvid påpekar emellertid departementschefen, att även andra seminarier kunde i detta hänseende komma i fråga. Han tänker då närmast på seminarierna i Landskrona, Kalmar och Skara, där lokalförhållandena icke äro tillfredsställande. Att ett nedläggande av seminariet i Skara skulle medföra vissa olägenheter för den kvinnliga ungdomen i denna del av landet, medger departementschefen vara sant, men otänkbart vore ej att avhjälpa dessa olägenheter genom att göra seminariet i Göteborg till samseminarium. Visserligen finnas vid sistnämnda samseminarium inga lokaler för kvinnlig slöjd och hushållsgöromål, men sådana skulle enligt departementschefen säkerligen för en överkomlig kostnad kunna förhyras. Seminarielokalerna i Skara skulle då kunna användas för det småskoleseminarium, som överstyrelsen i annat sammanhang föreslagit skola förläggas till Skara men för vilket egna lokaler nu saknas. Beträffande förslaget om indragning av parallellavdelningen i Luleå har departementschefen uppmärksammat, att överstyrelsen i sin senaste utredning rörande lärarbehovet anser sig kunna konstatera, att för Norrlands del någon överproduktion av lärarkrafter för folkskolan icke är för handen. Efterfrågan motsvarar där, synes det, helt tillgången. Vid sådant förhållande kunde man — framhåller departementschefen — måhända fråga sig, om det kan vara befogat att nu begränsa en lärarutbildningsanstalt för denna landsända.

Å andra sidan ger departementschefen överstyrelsen rätt i den erinran att seminariet i Strängnäs icke har något mera utpräglat rekryteringsområde, åtminstone icke i samma grad som t. ex. Skaraseminariet. Det före-

ligger, framhåller han, onekligen en viss anhopning av folkskoleseminarier i landskapen omkring Mälaren. Det finnes ett enkelseminarium i Stockholm, ett dubbelseminarium i Uppsala och ett enkelseminarium i Strängnäs, vartill kommer, att dubbelseminariet i Linköping icke är avlägset beläget från denna trakt. Ur sistnämnda synpunkt kan det vara berättigat att rikta indragningsåtgärderna mot Strängnässeminariet, som av berörda seminarier har de minst tillfredsställande lokalerna. Såsom ett skäl för detta seminariums nedläggande kan ock anföras, att, på sätt överstyrelsen i annat sammanhang föreslagit, till de lokaler, som skulle bliva lediga genom seminariets indragning, man lämpligen skulle kunna förlägga ett dubbelseminarium för utbildning av småskollärarinnor. Departementschefen har visserligen ännu icke tagit ställning till frågan om statens övertagande av småskollärarytbildningen, men han har vid det studium, han hittills kunnat ägna den av överstyrelsen i detta ämne framlagda utredningen, fått det intrycket, att, om ett dylikt statsövertagande skall komma till stånd, överstyrelsens nyssberörda plan att till Strängnäs förlägga ett dubbelseminarium för utbildning av småskollärarinnor är värt beaktande.

Vad parallellavdelningens indragande i Luleå angår, har överstyrelsen, såsom nämnt, tänkt sig, att till de där ledigblivande lokalerna skulle kunna flyttas statens småskoleseminarium i Murjek. Departementschefen betonar, att överstyrelsen icke närmare vare sig i detta ärende eller i utredningen angående småskollärarytbildningens övertagande av staten utvecklat skälen till en sådan förflyttning utan endast framhållit, att småskoleseminariet i Murjek hade mindre tillfredsställande lokaler. Efter vad departementschefen uttrönt är detta också fallet. Seminariet är mycket trångbott, och dessutom äro byggnaderna åtminstone delvis ganska bristfälliga. Därtill kommer, att seminariets belägenhet är synnerligen ödslig, visserligen invid norra stambanan men i ett litet lappmarkssamhälle, vida skilt från mera bebodda trakter. Departementschefen tror därför, att det föreligger ett visst fog för en dylik förflyttning, vilken dels skulle giva seminariet bättre lokaler, dels ock skulle bereda såväl lärare som elever drägligare levnadsförhållanden och lättare tillgång till åtskilliga bildningsanstalter, av vilka de i sina studier kunde draga nytta. Seminarierlokaler i Murjek skulle sedermera möjligen kunna komma i fråga till användning för ett kommunalt skolhem i Jokkmokks församling, varom fråga varit å bane, givetvis under förutsättning att en tillfredsställande överenskommelse härom kunde träffas mellan staten och församlingen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har departementschefen funnit övervägande skäl tala för att indragningen bör komma att avse de två anstalter överstyrelsen föreslagit.

Den tomt, på vilken seminariet i Strängnäs nu är beläget, har på sin tid av staden upplåtits till kronan utan vederlag men på villkor, att tomten användes till plats för ett folkskoleseminarium. Staden har nu, under för-

utsättning att seminariet indrages, fordrat lösen för tomtmarken, därest ej staten tilläventyrs i stället vill återlämna densamma till staden. Departementschefen förutsätter, att Strängnäs kommun skall finna med sin fördel förenligt att låta statsverket fortfarande nyttja tomten, därest till densamma förlägges ett dubbelt småskoleseminarium. Skulle denna plan icke komma att genomföras, anser departementschefen det icke uteslutet, att statsverket, om staden sådant medgiver, kan finna annan användning för tomten, t. ex. för den länge eftersträfvade men ännu icke förverkligade kursen för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor. Nu ifrågavarande spørsmål blir, framhåller departementschefen, i varje fall icke aktuellt förrän år 1932, då seminariets indragning i och med vårterminens utgång är slutförd.

Av staden framställda anspråk på ersättning för skatteintäkter, mistade genom seminarieindragningen, avvisas av departementschefen under framhållande, att läroanstaltens förläggning därstädes icke grundar sig på något avtal i egentlig mening mellan kronan och den kommunala korporationen. Seminariets förläggning till staden är en *förmån*, ej en *rättighet* för staden, och följaktligen kan seminariets indragning icke för staden grunda någon rätt till skadestånd.

Likaså ställer sig departementschefen avvisande mot krav, som vissa av seminariets lärare, vilka tillika äro fastighetsägare i Strängnäs, framställt på ersättning för förluster, som de beräkna att ådraga sig därigenom att de vid förflyttning från Strängnäs nödgas avyttra sina fastigheter på för dem ofördelaktiga villkor. Departementschefen påpekar, att ett tillmötesgående av dessa krav skulle innebära ett med hänsyn till sina konsekvenser betänkligt prejudikat. Departementschefen erinrar, att dessa lärare enligt sina avlöningsvillkor äro, i likhet med andra statliga befattningshavare inom undervisningsväsendet, underkastade flyttningskyldighet. Skulle någon ersättning i berörda hänseende medgivas de lärare, om vilka i detta fall är fråga, torde varje annan lärare, som på grund av omorganisation eller eljest tvångsförflyttas, böra röna samma behandling. Och detta väl icke endast i kommande fall utan även i sådana fall, som redan passerat.

Den av de föreslagna indragningarna föranledda kostnadsminskningen uppskattas för budgetåret 1929/1930 till 20,500 kronor, varav 5,800 kronor belöpa på seminariet i Strängnäs och återstoden, 14,700 kronor, på seminariet i Luleå. Å den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående posten: Folkskoleseminarierna, vilken för budgetåret 1928/1929 utgör 1,804,000 kronor, förelåg enligt vederbörande budgetredovisning vid slutet av budgetåret 1927/1928 en reservation på omkring 85,000 kronor. Men, såsom närmare framgår av punkten 166 i 1928 års åttonde huvudtitel, skulle av denna reservation ett belopp av minst 20,000 kronor tagas i anspråk under budgetåret 1928/1929. Departementschefen framhåller, att, därest förslaget om nedläggande av seminariet i Strängnäs och parallellavdelningen i Luleå vinner bifall, den hittills tillämpade vakanssättningen

av lediga tjänster torde, åtminstone till en del, böra upphöra, varigenom utgifterna för läraravlöningar komme att ökas för budgetåret 1929/1930. Departementschefen anser visserligen med hänsyn till den förhandenvarande reservationen, att en sänkning av anslagsposten kan ske för budgetåret 1929/1930, men på grund av nyssberörda förhållanden bör denna sänkning enligt departementschefens mening ske med en viss försiktighet. Han anser anslagsposten för ifrågavarande budgetår kunna nedsättas till 1,770,000 kronor, vilket, därest överstyrelsens uppskattning av anslagsbehovet under budgetåret 1929/1930 är riktig, skulle innebära, att 34,000 kronor av reservationen skulle komma att åtgå under sistnämnda budgetår.

Utskottet finner den föreliggande utredningen klart giva vid handen, att den nuvarande seminarieorganisationen är avsevärt större, än som kan anses erforderligt med hänsyn till föreliggande och för en överskådlig framtid beräkneligt behov. Berörda organisation inrymmer 25 avgångsklasser, och de lokala anordningarna äro vidtagna med utgångspunkt från ett elevantal av högst 30 i varje klass. Utbildningskapaciteten är alltså 750 lärare årligen. Denna kapacitet är dock sedan flera år ej utnyttjad mer än till något över hälften, och enligt överstyrelsens uppskattning av det framtida normala lärarbehovet skulle den icke komma att tagas i anspråk mer än till ungefär tre fjärdedelar, i det att 575 lärare årligen skulle vara behövliga. Då man betänker de betydande summor, staten nedlagt på anskaffande av ändamålsenliga lokaler för dessa seminarier och de avsevärda kostnaderna för seminariernas drift, framstår med skärpa det slöseri med statsmedel, som ligger i att fortfarande uppehålla denna organisation i obeskuren omfattning.

Man kan visserligen invända, att de gjorda beräkningarna angående det framtida konstanta lärarbehovet i mycket bygga på sannolikhetskalkyler, och att det måhända kan komma att framdeles visa sig, att man räknat för lågt. Utskottet håller väl före, att någon fara för att så skulle bliva fallet icke föreligger, utan att man snarare kan vänta, att genom kommunikationernas utveckling och en ökad samverkan mellan närliggande kommuner vid lösningen av skolorganisatoriska spörsmål en minskning av lärarantalet skall möjliggöras i sådan utsträckning, att de uppgjorda kalkylerna rörande lärarbehovet skola visa sig för höga. Men även om utvecklingen tilläventyrs skulle gå i en motsatt riktning och lärarbehovet alltså komma att något överstiga den av överstyrelsen angivna och till grund för Kungl. Maj:ts förslag liggande siffran, bör dock en sådan eventualitet icke avskräcka från att anpassa seminarieorganisationen efter vad som nu kan bedömas utgöra det normala årsbehovet, ty en i framtiden konstaterad lärarbrist kan utan större svårigheter på ett effektivt och snabbt sätt fyllas genom tillfälligt upprättade studentklasser.

Utskottet delar alltså departementschefens uppfattning, att en definitiv inskränkning av seminarieorganisationen bör vidtagas. Då det gäller frågan

Utskottets
yttrande.

om i vilken utsträckning en dylik beskränning skall äga rum, har departementschefen i likhet med skolöverstyrelsen stannat vid att föreslå indragning av två avgångsklasser, varigenom avgångsklassernas antal nedbringas från 25 till 23. Departementschefen har därvid utgått från att elevantalet per klass skulle normalt utgöra 25, vilken siffra överstyrelsen av pedagogiska skäl ansett önskvärd.

Utskottet kan för sin del icke finna tillräckliga skäl vara anförda för en sänkning av klassnumerären från nuvarande 30 så långt som till 25. Någon minskning av elevantalet i klasserna kan dock vara befogad, särskilt med hänsyn till de praktiska undervisningsövningarna, och utskottet anser, att man lämpligen kan räkna med ett elevantal av omkring 28 per klass. Med denna utgångspunkt blir det tydligen möjligt att ytterligare minska antalet avgångsklasser utöver av Kungl. Maj:t föreslagna 2. Utskottet återkommer till denna fråga längre fram i sitt utlåtande.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle indragningsåtgärderna drabba seminariet i Strängnäs och parallellavdelningen vid folkskoleseminariet i Luleå.

Vad då först angår Strängnässeminariet, har utskottet funnit de skäl, som anförts för nedläggande av detta seminarium, bärande. I denna del av landet ligga folkskoleseminarierna relativt tätt, varför några större olägenheter genom seminariets indragning icke kunna sägas tillskyndas den ungdom, som i berörda trakter önskar vinna utbildning för folkskolläraryrket. De krav, som från Strängnäs stad och vissa lärare vid seminariet framförts på ersättning för mistade skatteinkomster, respektive förluster vid fastighetsförsäljningar, anser utskottet, i likhet med departementschefen och på av honom anförda grunder, icke böra vinna beaktande. Vad beträffar Strängnässeminariets tomtfråga, förutsätter utskottet, att härom en för båda parterna, staten och Strängnäs stad, fördelaktig överenskommelse skall kunna träffas. Såsom departementschefen framhållit, blir emellertid denna fråga icke aktuell förrän år 1932, då seminariets avveckling kommer att vara slutförd, varför något slutligt ståndpunkttagande i denna sak från riksdagens sida icke nu är påkallat. Utskottet ansluter sig alltså till Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande del, varav följer, att utskottet avstyrker ovanberörda av herrar Sederholm m. fl. och Jonsson i Eskilstuna m. fl. väckta motioner (I: 259 och II: 401).

Vidkommande åter förslaget att nedlägga parallellavdelningen i Luleå måste utskottet ställa sig betänksamt mot att en sådan åtgärd nu vidtages. Skolöverstyrelsen väckte denna tanke första gången år 1927 och hade då trott sig finna, att produktionen av lärare från Norrlandsseminarierna översteg behovet av lärare i denna del av Sverige. Det var uteslutande av detta skäl, som överstyrelsen fann sig hava anledning att hemställa om parallellavdelningens nedläggande. Sedermera verkställda undersökningar hava emellertid visat, att någon arbetslöshet bland de nyutexaminerade lärarna i Norrland praktiskt taget icke förefinnes, under det att det visat sig föreligga

avsevärda svårigheter att placera de från seminarierna i rikets sydliga delar utgångna eleverna. Likväl har överstyrelsen vidhållit sitt förslag om parallellavdelningens indragning. Utskottet har icke kunnat finna, att för närvarande några giltiga skäl föreligga för en dylik åtgärd. Norrland är ju i det hela icke särskilt gynnat med bildningsinstitutioner, och redan på denna grund synes det utskottet, att man bör iakttaga varsamhet, när det gäller att beröva denna landsända något av vad den i sådant hänseende redan åtnjuter. Men man får också beakta, att Norrland synes vara statt i en mycket kraftig materiell utveckling, bland annat karakteriserad genom en fortgående uppväxt av nya samhällen, och till detta förhållande är det nödvändigt att taga hänsyn vid prövning av den nu föreliggande frågan. Utskottet kan därför icke för sin del biträda förslaget om nedläggande av ifrågavarande parallellavdelning från och med läsåret 1929/1930, utan anser, att denna fråga tills vidare bör hållas öppen. Härmed vill utskottet icke hava sagt, att utskottet under alla förhållanden anser uteslutet, att ett nedläggande av parallellavdelningen kan komma att befinnas påkallat och lämpligt. Måhända kan emellertid i stället en indragning av seminariet i Härnösand ifrågasättas. Spörsmålet om en minskning av antalet seminarier i Norrland bör enligt utskottets mening göras till föremål för förnyat övervägande i samband med den utredning rörande ytterligare beskrningar av seminarieorganisationen, som utskottet anser önskvärd och varom utskottet här nedan skall närmare yttra sig. Av vad utskottet nu anfört framgår, att utskottet biträder det i herr Hages m. fl. ovanberörda motion (II: 398) gjorda yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

I herr Oscar Olssons motion (I: 254) har yrkats, att riksdagen måtte besluta att nedlägga ej allenast seminariet i Strängnäs och parallellavdelningen i Luleå utan även seminariet i Skara. Motionären anser, att, även om beräkningarna angående lärarbehovet ej äro för höga, ytterligare ett enkelseminarium, utöver de av Kungl. Maj:t ifrågasatta, kan indragas, varvid han särskilt pekar på de tilltänkta kurserna för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor, vilka, om de komme till stånd, ju skulle ersätta ett enkelseminarium. För ett nedläggande av Skaraseminariet talar enligt motionärens mening därvarande lokalers bristfälliga beskaffenhet, som, därest seminariet bibehålles, om några år måste framtvinga kostsamma nybyggnadsarbeten.

Utskottet vill icke bestrida, att vissa skäl kunna anföras för ett nedläggande av seminariet i Skara. De betänkligheter, som framförts häremot av det skälet, att en sådan åtgärd skulle beröva den kvinnliga ungdomen i Väst-Sverige utbildningsmöjligheter på folkskolläraryrket eller väsentligt försvåra dessa, har utskottet ej kunnat finna övertygande. Det synes nämligen ej vara nöjaktigt utrett och klarlagt, att icke Göteborgsseminariet skulle kunna omändras till ett samseminarium. Men då frågan om Skaraseminariets nedläggande och därmed i samband stående frågor synas tarva närmare övervägande, har utskottet ansett sig icke kunna förorda, att riksdagen nu på grundval av enskild motion fattar beslut härom.

Utskottet har emellertid ovan såsom sin mening framhållit, att indragningsåtgärderna icke synas böra stanna vid en beskärning av organisationen allenast i den omfattning, Kungl. Maj:t nu ifrågasatt. Under alla förhållanden är det nödvändigt att möjligheterna till ytterligare begränsningar bliva närmare utredda. Utan att nu vilja taga ståndpunkt i denna fråga anser sig utskottet böra fästa uppmärksamhet på att särskilt södra Sverige synes rikligt försett med seminarieanläggningar. I äldre tider med ett mindre utvecklat kommunikationsväsende kunde en sådan förläggning av seminarierna motiveras med hänsyn till önskvärdheten av att eleverna ej skulle tvingas att underkasta sig några längre resor för att nå seminarieorten, men numera föreligger ej samma behov av utbildningsverksamhetens splittring på ett flertal orter. Vidare bör uppmärksammas, att ett par av de i denna del av landet belägna seminarierna, nämligen i Landskrona och Kalmar, hava bristfälliga lokaler, ett förhållande, som, om dessa seminarier skola bibehållas, inom en ej alltför avlägsen framtid torde komma att åsamka staten betydande utgifter för anskaffande av nya lokaler. Utskottet avser med dessa påpekanden att framhålla, att en blivande utredning rörande ytterligare inskränkningar i seminarieorganisationen synes hava särskilda skäl att — utom det att frågorna om nedläggande av seminariet i Skara och begränsning av seminarieutbildningen i Norrland göras till föremål för förnyad prövning — jämväl beakta möjligheten av att genom indragning av seminarierna i Landskrona och Kalmar koncentrera seminarieorganisationen i södra Sverige till ett färre antal läroanstalter och därigenom nedbringa statens utgifter för ifrågavarande utbildningsverksamhet. Såväl seminariet i Skara som seminarierna i Landskrona och Kalmar äro avsedda för utbildning av kvinnliga lärare. Utskottet utgår naturligtvis från att, om nämnda seminarier skulle nedläggas, sådana anordningar träffas, att den hittillsvarande proportionen mellan manliga och kvinnliga lärare upprätthålles. Givetvis förbiser utskottet icke, att även andra utvägar till beskärningar av seminarieorganisationen än de nu angivna kunna tänkas och visa sig lika framkomliga; härom får den blivande utredningen, som utskottet förutsätter kommer att bliva så grundlig och allsidig som möjligt, giva besked.

Av såväl skolöverstyrelsen som departementschefen har framhållits, huru som spörsmålet om folkskoleseminariernas organisation och frågan om småskollärarytbildningens förstatligande äga ett mycket nära samband med varandra. Enligt utskottets mening är det i hög grad angeläget, att den blivande utredningen rörande ytterligare inskränkningar med avseende å seminarierna för folkskollärarytbildningen sker under hänsyntagande till en eventuell statlig organisation av småskollärarytbildningen, så att dessa båda frågor icke behandlas och prövas var för sig utan såsom — vad de i själva verket äro — ett enda sammanhängande spörsmål om statens anordningar för utbildning av lärare för folkundervisningsväsendet. Härigenom torde det bliva möjligt att särskilt beträffande lokalfrågorna vinna den mest prak-

tiska och för staten minst kostsamma lösningen av berörda organisationsfrågor.

Utskottet anser icke nödigt, att från riksdagens sida särskild framställning göres om föranstaltande av den utredning rörande ytterligare seminarieinskränkningar, varom ovan talats. Utskottet utgår nämligen från att Kungl. Maj:t skall även därförutan ägna saken sin uppmärksamhet och vidtaga erforderliga åtgärder samt därvid beakta de här av utskottet framförda synpunkterna.

I fråga om beräkningen av anslagsbehovet, såvitt angår den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående posten: Folkskoleseminarierna, kommer, med den ståndpunkt, utskottet intagit till frågan om parallellavdelningen i Luleå, besparingarna för budgetåret 1929/1930 att inskränkas till det för seminariet i Strängnäs beräknade beloppet av 5,800 kronor. Någon anledning att med hänsyn härtill frångå Kungl. Maj:ts förslag rörande beloppet av nämnda anslagspost för budgetåret 1929/1930 — anslagsposten skulle sänkas från 1,804,000 kronor med 34,000 kronor till 1,770,000 kronor — torde icke föreligga, då reservationer finnas till så stort belopp, att man med visshet kan förutsätta, att sistnämnda summa jämte reservationerna skola vara tillräckliga för sitt ändamål. I detta sammanhang vill utskottet, med anledning av ett uttalande av departementschefen angående upphävande, åtminstone i viss utsträckning, av den hittills tillämpade vakanssättningen av lediga tjänster vid folkskoleseminarierna, såsom sin mening framhålla, att, så länge ännu organisationsfrågan är svävande, det icke torde vara tillrådligt att annat än i särskilda fall avvika från det sålunda tillämpade systemet.

Slutligen får utskottet, med avseende å seminarieutbildningens omfattning under budgetåret 1929/1930, framhålla, att vad utskottet i det föregående anfört beträffande antalet elever per klass givetvis icke bör uppfattas så, att ej, liksom hittills, erforderliga tillfälliga begränsningsåtgärder även i detta hänseende vidtagas, i den mån sådana kunna anses behövliga för att anpassa utexaminationen efter det beräknade lärarbehovet under läsåret 1933/1934, samt vidare, att utskottets ställning till frågan om parallellavdelningen i Luleå icke innebär, att ej, om så befinnes erforderligt, den första klassen i nämnda parallellavdelning må såsom en tillfällig begränsningsåtgärd indragas under budgetåret 1929/1930.

Förslaget om sänkning av den i det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående posten till stipendier för elever vid folkskoleseminarier från dess nuvarande belopp, 217,500 kronor, med 17,500 kronor till 200,000 kronor grundar sig på av skolöverstyrelsen framlagda beräkningar rörande elevantalet vid seminarierna, vilka beräkningar uppgjorts under förutsättning, att seminarieorganisationen under budgetåret 1929/1930 erhöle den omfattning, som av departementschefen förordats.

Stipendier
för elever vid
folkskole-
seminarierna.

Utskottets
yttrande.

Utskottet har i det föregående avstyrkt Kungl. Maj:ts förslag om indragning av parallellavdelningen i Luleå. Härav föranledes dock ingen ändring i beräkningarna av stipendieanslaget, då det torde få antagas, att på grund av nödvändigheten att under budgetåret 1929/1930 vidtaga tillfälliga begränsningsåtgärder elevantalet vid folkskoleseminarierna i allt fall icke kommer att överstiga det i Kungl. Maj:ts förslag förutsatta. Ej heller i övrigt föranleda nämnda beräkningar någon erinran från utskottets sida.

Student-
kurser och
parallell-
avdelningar.

Till studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier ävensom en preparandkurs vid folkskoleseminariet i Luleå utgår för innevarande budgetår ett extra reservationsanslag av 55,000 kronor. För enahanda ändamål beräknas för budgetåret 1929/1930 ett belopp av i runt tal 69,000 kronor vara erforderligt. Med hänsyn till förefintliga reservationer å anslaget anses dock denna summa kunna nedsättas till 59,000 kronor. Beräkningarna äro uppgjorda under förutsättning, att seminarieverksamheten under budgetåret 1929/1930 erhåller den omfattning, departementschefen föreslagit, och i överensstämmelse med de grunder, efter vilka anslaget tidigare brukat utgå.

Utskottets
yttrande.

Då ifrågavarande beräkningar icke påverkas av den av utskottet i det föregående förordade avvikelsen från Kungl. Maj:ts förslag rörande indragningsåtgärder och då utskottet ej heller eljest har något att erinra mot nämnda beräkningar, får utskottet tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande del.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må

I) med bifall härutinnan till Kungl. Maj:ts förslag och herr Oscar Olssons ovanberörda motion (I: 254) samt med avslag å herr Sederholms m. fl. och herr Jonssons i Eskilstuna m. fl. ovanberörda motioner (I: 259 och II: 401) besluta, att folkskoleseminariet i Strängnäs skall från och med läsåret 1929/1930 successivt nedläggas,

II) med bifall till herr Hages m. fl. ovanberörda motion (II: 398) avslå Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser folkskoleseminariets i Luleå anordnande såsom ett enkelseminarium, ävensom herr Oscar Olssons ovanberörda motion (I: 254), i vad den gäller samma fråga,

III) avslå herr Oscar Olssons ovanberörda motion (I: 254), i vad den avser successivt nedläggande från och med läsåret 1929/1930 av folkskoleseminariet i Skara,

IV) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och herr Oscar Olssons ovanberörda motion (I: 254) i de delar, som under I), II) och III) här ovan ej angivits,

a) minska den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående posten: Folkskoleseminarierna, nu 1,804,000 kronor, med 34,000 kronor till 1,770,000 kronor,

b) minska den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående posten: Stipendier för elever vid folkskoleseminarier, nu 217,500 kronor, med 17,500 kronor till 200,000 kronor,

c), vid bifall härtill, minska det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna, nu 2,021,500 kronor, med 51,500 kronor till 1,970,000 kronor,

d) till anordnande av studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier ävensom av en preparandkurs vid folkskoleseminariet i Luleå anvisa för budgetåret 1929/1930 ett extra reservationsanslag av 59,000 kronor.

2:o) I den till riksdagen den 4 januari 1929 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkten 185 av det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag) föreslagit riksdagen, att öka det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier, nu 140,000 kronor, med 10,000 kronor till 150,000 kronor.

Ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier jämte tre i ämnet väckta motioner.

Utredningen återfinnes å sid. 467—470 i omnämnda statsrådsprotokoll.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *N. J. F. Almkvist* m. fl. (I: 134) och den andra inom andra kammaren av herr *S. Bengtsson* i Norup m. fl. (II: 124), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta,

att, under förutsättning att vederbörande landsting utan ersättning till statsverket överlämna till seminarierna hörande fast och lös egendom, från och med början av läsåret 1929/1930 övertaga landstingsseminarierna i Linköping, Jönköping, Växjö, Lund, Halmstad, Skara, Kristinehamn, Falun, Härnösand och Östersund;

att, under förutsättning att folkskoleseminariet i Strängnäs indrages, därstädes upprätta ett småskoleseminarium med två avdelningar å tid, som Kungl. Maj:t bestämmer;

att nya elever icke höstterminen 1929 intagas vid seminarierna i Uppsala, Malmköping, Kristianstad, Uddevalla, Borås, Örebro, Västerås och Bollnäs;

att seminarieverksamheten med utgången av vårterminen 1929 skall nedläggas i Uppsala, Malmköping, Kristianstad, Uddevalla och Skellefteå samt med utgången av vårterminen 1930 vid seminarierna i Kalmar, Göteborg, Borås, Örebro, Västerås och Bollnäs;

att verksamheten vid de under avveckling stående seminarierna i Kalmar,

Göteborg, Borås, Västerås och Bollnäs under budgetåret 1929/1930 skall tillgodoses ur det nuvarande ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier och vid seminarierna i Strängnäs (eventuellt), Linköping, Jönköping, Växjö, Lund, Halmstad, Skara, Kristinehamn, Falun, Härnösand, Östersund, Lycksele, Murjek och Haparanda ur det nuvarande ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier;

att staten skall övertaga ansvaret för avlöningen åt de ordinarie lärare, vilka på grund av vissa småskoleseminariers nedläggande redan mistat eller komma att mista sina befattningar och överföras på landstingens övergångsstat, ävensom för dessa lärares pensionering; samt

att för de lärare, vilka under budgetåret 1929/1930 kunna komma att överföras på indragningsstat, avlöningsbidrag till landstingen skall utgå ur det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier.

Vidare har utskottet i detta sammanhang till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *E. Hage* m. fl. väckt motion (II: 108), vari hemställts, bland annat, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte om möjligt för 1930 års riksdag framlägga förslag i frågan om statens fullständiga övertagande av småskoleseminarieundervisningen.

Med avseende å de av motionärerna till stöd för deras förslag åberopade skäl får utskottet hänvisa till motionerna.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, att småskollärarytbildningen skulle under budgetåret 1929/1930 till sin organisation bibehållas oförändrad. Med utgångspunkt härifrån har beräkningen av anslagsbehovet skett. För uppehållande av de tre på ordinarie stat uppförda, staten tillhöriga småskoleseminarierna har för nämnda budgetår ett belopp av 174,000 kronor ansetts behövt. Det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier är för närvarande uppfört i riksstaten med ett belopp av 140,000 kronor. Härvid har beräknats, att av en vid utgången av budgetåret 1926/1927 å anslaget förefintlig reservation av omkring 50,000 kronor skulle för ändamålet tagas i anspråk 34,000 kronor under budgetåret 1928/1929. Emellertid har det visat sig, att vid slutet av budgetåret 1927/1928 reservationen å anslaget uppgick till 63,551 kronor. Vid slutet av budgetåret 1928/1929 skulle således å anslaget återstå en reservation å omkring 29,000 kronor. Med hänsyn härtill har anslaget för budgetåret 1929/1930 ansetts kunna bestämmas till 150,000 kronor, vilket innebär, att 24,000 kronor av reservationen skulle åtgå under sistnämnda budgetår.

Departementschefen har i statsrådsprotokollet berört frågan om statens övertagande av småskollärarytutbildningen i dess helhet samt redogjort för de utredningar, som i detta ämne skett. Han framhåller, att frågan är av en synnerligen omfattande och svårlöst beskaffenhet samt kräver ytterligare utredning i olika hänseenden, såsom angående seminariernas antal

och förläggning m. m., innan den kan underställas riksdagen. Särskilt svårlöst tedde sig, enligt departementschefens mening, spørsmålet om anskaffande av lokaler, emedan flertalet landsting och städer vägrat att utan ersättning överlåta sin för seminarieverksamheten avsedda egendom till statsverket. Departementschefen anser dock önskligt att komma till ett snart avgörande i saken.

Utskottet inser till fullo de svårigheter, som äro förknippade med en lösning av ovanberörda organisationsfråga. Men å andra sidan måste utskottet finna i hög grad angeläget, att ett avgörande, så snart sig göra låter, träffas i denna fråga, beträffande vilken riksdagen begärde utredning år 1923. Utskottet anser det emellertid icke tillrådligt att, på sätt i de av herrar Almkvist m. fl. och Bengtsson i Norup m. fl. väckta motionerna yrkats, riksdagen nu skulle företaga ett dylikt avgörande, utan att de olika spørsmål blivit närmare utredda, beträffande vilka, enligt vad departementschefen framhållit, tvekan kan råda, och detta så mycket mindre, som ett ytterligare övervägande av frågan synes kunna leda till att, om ett statsövertagande befinner böra komma till stånd, den blivande småskoleseminarieorganisationen skulle genom ytterligare minskning av antalet seminarier kunna ställa sig billigare än den av nämnda motionärer ifrågasatta. I detta sammanhang vill utskottet erinra om vad utskottet ovan under punkten 1 anfört rörande angelägenheten av att nu förevarande organisationsfråga ställes i samband med en utredning rörande ytterligare begränsningar i folkskoleseminarieorganisationen. Vad utskottet därutinnan framhållit utgör ännu ett skäl att icke nu taga ståndpunkt till spørsmålet om småskoleseminariernas förståtligande. Vad lokalfrågan beträffar, vill utskottet framhålla, att den ställning, landstingen hittills intagit, icke synes utskottet böra utgöra något hinder för ett avgörande. Utskottet utgår nämligen från att ett statens övertagande av den del av småskolläroinneutbildning, som hittills påvilat landstingen och vissa städer, icke kommer att äga rum under annan förutsättning, än att landstingen och berörda städer kostnadsfritt och med full äganderätt till staten överlämna den för seminarieutbildningen använda fasta och lösa egendom, varav staten finner sig vara i behov. Utskottet anser sig alltså icke kunna förorda de av herrar Almkvist m. fl. och Bengtsson i Norup m. fl. väckta motionerna men vill tillstyrka, att riksdagen, på sätt i den av herr Hage m. fl. väckta motionen, såvitt nu är i fråga, yrkats, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t må, om möjligt till 1930 års riksdag, framlägga förslag i frågan, huruvida och i vilken utsträckning staten bör övertaga de av landstingen och vissa städer upprätthållna småskoleseminarierna.

Av vad utskottet nu anfört framgår, att utskottet anser någon ändring i fråga om principerna för småskoleseminarieorganisationen icke böra äga rum under budgetåret 1929/1930. Utskottet utgår alltså i detta hänseende från

samma förutsättning som Kungl. Maj:t. På grund härav och då utskottet icke funnit något att erinra mot de framlagda beräkningarna rörande anslagsbehovet för de tre på ordinarie stat uppförda småskoleseminarierna under budgetåret 1929/1930, får utskottet tillstyrka det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Almqvists m. fl. och herr Bengtssons i Norup m. fl. ovanberörda motioner (I: 134 och II: 124) öka det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier, nu 140,000 kronor, med 10,000 kronor till 150,000 kronor;

b) i anledning av herr Hages m. fl. ovanberörda motion (II: 108) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t må, om möjligt till 1930 års riksdag, framlägga förslag i frågan, huruvida och i vilken utsträckning staten bör övertaga de av landstingen och vissa städer upprätthållna småskoleseminarierna.

Understöd åt
småskoleseminarier
m. m.

3:o) I den till riksdagen den 4 januari 1929 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att dels uppföra det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier med oförändrat belopp, 320,000 kronor, dels uppföra det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid småskoleseminarier med oförändrat belopp, 72,000 kronor, dels ock (punkt 187 av det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för ovannämnda dag) ej mindre besluta, att tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, som inrättats av landsting eller stad, som ej i landsting deltager, skall för budgetåret 1929/1930 utgå med $\frac{3}{4}$ av det belopp, som må tillkomma motsvarande lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolor och vid statens småskoleseminarier, än även för sådant ändamål anvisa för budgetåret 1929/1930 ett extra förslagsanslag av 49,000 kronor.

Utredningen återfinnes å sid. 471—472 i oförmälda statsrådsprotokoll.

Utskottet har icke något att erinra mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och hemställer därför,

att riksdagen må

a) uppföra det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier med oförändrat belopp, 320,000 kronor,

b) uppföra det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid småskoleseminarier med oförändrat belopp, 72,000 kronor,

c) besluta, att tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, som inrättas av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, skall för budgetåret 1929/1930 utgå med $\frac{3}{4}$ av det belopp, som må tillkomma motsvarande lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolor och vid statens småskoleseminarier,

d) för det under c) angivna ändamål anvisa för budgetåret 1929/1930 ett extra förslagsanslag av 49,000 kronor.

Stockholm den 23 april 1929.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Olof Olsson*, *O. Bergqvist*, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *P. A. Dahl*, *K. V. Rydén*, *C. I. Asplund*, *Oscar Olsson*, *J. Pålsson*, *J. Clemetson*, *D. Hansén*, *A. Thelin* och *K. A. W. Björck*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *P. Nilsson* i Bonarp, *C. R. Jansson* i Falun, *S. Bengtsson* i Norup, *P. M. Olsson* i Blädinge, *B. F. son Holmgren*, *J. Olofsson* i Digernäs, *P. C. Jonsson* i Eskilstuna, *F. V. Sandwall*, *A. Norsell*, *J. E. Andersson* i Ovanmyra och *C. J. Högström*.

Reservationer:

vid *punkt 1* (inskränkningsar i folkskoleseminarieorganisationen)

1) av herr *Oscar Olsson*, vilken ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen må

I) — — — — —

II) — — — — —

III) bifalla herr *Oscar Olssons* ovanberörda motion (I: 254), i vad den avser successivt nedläggande från och med läsåret 1929/1930 av folkskoleseminariet i Skara,

IV) — — — — —;

2) av herr *Björck*, vilken ansett, att utskottets motivering bort hava följande lydelse:

»Utskottet finner den åvägabragta utredningen klart giva vid handen, att den nuvarande seminarieorganisationen är större än som kan anses erforderligt med hänsyn till föreliggande och för överskådlig framtid beräkneligt

behov. I likhet med departementschefen håller utskottet alltså före, att en definitiv inskränkning i seminarieorganisationen är av förhållandena påkallad.

Enligt — — — — Luleå.

Vad då först — — — — väckta motioner.

Vidkommande — — — — åter förslaget att nedlägga parallellavdelningarna i Luleå, måste utskottet av olika skäl ställa sig betänksamt mot att en sådan åtgärd nu vidtages. Enligt utskottets mening föreligger icke heller någon omedelbar anledning att nu taga definitiv ställning till detta spörsmål, då Kungl. Maj:t i allt fall lär vara oförhindrad att beträffande budgetåret 1929/1930 genom tillfällig indragning av parallellavdelning till första klassen vid nämnda seminarium åvägbringa samma begränsning av folkskolläroartutbildningen som genom den föreslagna åtgärden skulle upp-nås. Vid sådant förhållande torde denna fråga tills vidare böra hållas öppen och göras till föremål för ytterligare övertägande i samband med den utredning, som utskottet i det följande påkallar i fråga om småskoleseminarierna.

Av vad utskottet nu anfört — — — — förslag i denna del.

I herr Oscar Olssons motion — — — — kostsamma nybyggnadsarbeten.

Utskottet vill icke bestrida, att förhållandena kunna utveckla sig i sådan riktning, att ytterligare något enkelseminarium kan komma att visa sig överflödigt, men finner icke styrkt, att detta redan nu låter sig med säkerhet fastställa än mindre att en eventuell indragning bör drabba det av motio-nären föreslagna seminariet. I betraktande av osäkerheten i de föreliggande kalkylerna har utskottet ansett sig böra godtaga den försiktigt avvaktande ståndpunkt, som av departementschefen intagits, och får alltså avstyrka bi-fall till motionen. Utskottet förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t alltjämt ägnar synnerlig uppmärksamhet åt utvecklingen å förevarande område, samt att därvid även tagas under omprövning frågan om och i vad mån ytter-ligare inskränkning av den nuvarande seminarieorganisationen kan befinnas möjlig.

I fråga om beräkningen av anslagsbehovet — — — — tillräckliga för sitt ändamål.

Förslaget om sänkning — — — — som av departementschefen förordats.

Till studentkurser och parallellavdelningar — — — —, efter vilka anslaget tidigare brukat utgå.

Då ifrågavarande beräkningar — — — — i nu förevarande del.»;

3) av herr *Rydén* beträffande viss del av utskottets motivering;

4) av herr *Jonsson* i Eskilstuna.